quis credens vel hereticus intellige hoc
veruz qn̄ scienter et appensate sunt ꝑla
ta ut dictuz ē ex quibus indicijs quis
hereticus detegatur

De defensoribꝰ hereticorz R̃m

Defensores dicuntur duobꝰ modis
Uno modo cū quis publice defē
dit errorē et talis dicit² hereti
cus maifestus ex̄ de verbo sy
sup quibusdaz ꝑmo non solū appellatur he
reticus sed heresi arca quasi sit vas er
roris et arca ad cōꝓuandū errorē xxiiij
q iij qui aliorz Alio modo dicitur defen
sor is qui non defendit errorē sed he
reticū seu ꝑsona errantez ne veniat
ad manꝰ inquisitoris uel iudicis qua
quidem defensione ꝑsone quis facit
multis modis ꝑstando sibi auxiliuz
ad sue ꝑsone defensione vz tenendo fa
milia uolentez cape hereticū uel ī pe
diendo captione illiꝰ ꝑ obiectionez sui
corporis uel ꝑ coadunatione gētiū et
vicinie uel etiā cū solis clamoribus
et similia faciendo Naz ꝑ talia dici
tur quis defendere ꝑsonaz ut ff ad
sill l i ꝟ excusantur et l cū dñs Et
sicut ꝑrimus ꝑꝑe dicitur defensor erro
ris ita iste ꝑꝑrie dicitur defensor here
tici xxi q v si quis cuilibet et c si
forte qr ꝑ totū Unde int istos est dīa
quo ad pena quia ꝑimꝰ dāpnatur tāqͣ
hereticus ut in dicto c sup Sed iste aliꝰ
defensor heretici nō dāpnatur ꝑ heresi
co quāuis insurgat heresis suspitio
contra euz ꝓpter qd est sibi purgatio
indicenda ut de hoc et alijs sequētibz
et eorz penis ī ꝓbabitur maifeste Sz
quid si aliquis defendit ꝯsaguineum
suū ut sic potius videatur facē affecti
one sanguinis qͣ in cōtemptū fidei Nam
in dubio ꝑsumitur hoc fecisse ꝓpt sang
uinis affectionē ꝓpt nobilem ꝑsumptio
nem ff pro sotio l merito Certe dicūt
quidā qd nichil sibi ꝓderit ad euitādū
penam ar xxvij q i de filia et ar ext
e in eos qd intellige verū ut eximatur
a tota sed a tanta eximitur qr mitius
punietur ff de recep l si Nam quodam
rōne sanguinis tollerantur ar ut dc̄a
l si et ff de suspect tu l si tutor et ibi
no

Tractatus de fama ſm Thomaz de
ꝑpata

In xp̄i nomine Amen et b̄te semꝑ Marie
virginis gloriose et om̄i scorū et scāz
dei amen Incipit tractatus de fama
cōpositus per dnm Thomaziuz de ꝑpatis
et seu de ꝑpato excellentissimū leguz
doctorez

Quoniā circa
fama iuditiū argumētū
et ꝑsumptiones multa du
bitationes in iudicijs ori
ri solent instantia prudentis viri dn̄i
Guilli Carnelli Ciuilis iur periti Ciuis
alex Ego thomas de ꝑpato de Bonoma
mris ciuilis dictus professor incerta
sup predictis in scriptis redigere ꝑcuraui
ad dictas dubitacones sup et in singulo
iuz casis apuntandis Igitur de fama hoc
ordine est uidenduz Primo videamus
qd sit fama Scdo unde dicatur Tercio
ꝑ quod testes ꝓbetur Quarto qualiter
ꝓbetur Quīto quid opetur fama siue
quid sit effectus fame ꝓbate et postea
dicaz de ꝑsumptionibus Respondeamꝰ
ergo ad primū vz

Quid sit fama

Est quidem fama in una signi
ficatione dicitur dignitatis
illese status legibus ac mori
bus cōprobatus et eodē mo
dicitur in eadem significatione extia
tio et opinio hec eniz tria fama extima
tio et opinio quatuz ad illaz materiaz
idem significant ut hec ꝓbant et nota
tur ff de uar et ex̄ o l cognitionū circa
ca mediū dc̄e l ibi quare extimatio
zc Sed de illa fama quātū ad nram
materiaz de qua agitur nō ē curandū
In alia significatione dicitur fama qd
hoīes alicuiꝰ Ciuitatis Castri uel vil
le vel vici uel contrate alicuiꝰ cōiter opi
nantur extimant siue sentiūt illud
siue verbis siue loquela cōiter asserē
do non tamen hn̄t pro certo et uero
manifesto de tali fama loquitur lex
ff de testibꝰ l numerꝰ ibi veluti cōsē
tiens fama zc et in ff de pen l capi
tales ꝟ famosos in l capital ꝟ fa
mosos in ea dictione famosos q pom
tur in p̄nº dc̄a ꝟ Sed in alia dictioē
famosos que est in fi dc̄i ꝟ nō po
nitur in dicta significatione sed ī
alia de qua ꝑius dixi Et hec fama di
citur opinio publica siue cōis de q
loquitur lex in C si ꝑuus an lib ad
decū a l i C ne de statu defunctorum
l si mater et C de sentencijs et inter
lo iudi l si arbiter in fi Item dicitur
existimatio publica siue cōis de qua
loquitur lex in insti de interdictis ꝟ

cu aliquis et sic in ista significatione
dicta tria significat idem licet vulgariter
sine coi sermone utantur homines vocabu
lo fame quia at qn dicunt fama publicam
non aut utuntur vocabulo extimationis
sive opinionis cu aut est talis fama cois
opinio sive extimatio sup non vero dici
tur cois error Et hoc est q sepe notatur
p doctores ¶ Nota q cois error facit
ius ff de offi p l barbarius et C de testa
l i ff ad macet l ii Quod aut dixi ho
mines alicuius castri civitatis etc no sic
debet intelligi ut in omnibus hominibus
Civitatis vel castri ville vici vel contrate
oporteat esse opinione sive extimatiōem
predictam Immo sufficit q sit in ma
iori parte q refertur ad universos q
fit p maiorem ptem ff de regl iur l ali
ud § refertur Item ideo dixi contrate ali
cuius quia potest esse fama opinio sive
extimatio nedum in Civitate castro vel
villa vel vico de quo nulla dubitatio e
Sed etia in contrata aliqua pdictorum
locorum et ideo dicit lex q Civitas romana
est divisa p regiones contrate sive cer
te ptes civitatis ff de offi p vigil l na
salutem in pri et sic de facto et consuetu
dine in alijs civitatibus castris et vil
lis et vicis observari videmus ¶ Cir
ca hoc considerare debemus qd sit fac
tum de quo dicitur esse fama Nam si
est tale sive ita magnum q p fama
ab hominibus de Civitate castro villa
vel vico sive a maiori parte ipsorum sciri
debuerit vel sciri soleat tunc non suf
ficit esse famam de facto predicto al
illo in aliqua contrata civitatis Castri
ville vel vici Si vero parvum sit factum
sup quo dicatur esse fama sufficit si
in contrata illorum ad quos ptinet illud
factum sit illa fama utputa dns Bran
caleo et dns Castellanus de andalonis
olim fuerunt senatores urbis rome et
modo est questio in Civitate bonomie fu
erunt senatores vel no nunquid ad pbati
onem fame sufficiunt at sufficit pbari
famam esse de hoc q fuerunt senatores
urbis rome in quarterio s pauli vel
in contrata ipsorum certe non q mag
nu fuit factum Si duo ppulares vel no
populares fuissent potestates aliqri
villarum Civitatis bonomie et nunc sit qo
sup hoc nomine sufficeret ad famam
pbandam pbari de hoc esse famam
in contrata ipsorum certe sic q factu
fuit parvum Si questio sit de offen
sione fama alicui de maioribus Civi
tatis bonomie ppter quam offensione
fuit magnus rumor in Civitate bo
nomie quia partes forte fecerunt
tumultum ad ad bellu se pparave
runt si probetur famam esse de aliquo
qui dictam offensam fecerit certe no
sufficeret pbari fama de hoc esse in co
trata aliqua ymo oportet pbari fama
p Civitatem et loca similia Si de offen
sione facta alicui pvo populari agatur
et fama sit pbanda sufficit pbari fa
ma contrate et sic de similibus Nam
sup magnis et arduis negotijs al fctis
potissime magnatu solet oriri fama p
tota Civitatem Sup pvis solet oriri fa
ma in vicinia sive in contrata Et q so
let fieri vel evenire considerandum est
ff de dapno i fecto l si finita § i ff de
edil edco l q si nolit § qui in assidua
Item ex parvitate vel magnitudine
rei diversa statuuntur iura ut ff de
dolo l si oleum in fi et l se et ff de
donat int virum et uxo l utru Item
ideo dixi illud verbis sive loquela cont
asserendo q ex recitationibus singulorum
constat seu ostare potest sup aliquo
esse fama opinionem sive extima
tione publicam et non aliter q sine
voce nichil dicitur ff de sup lega l
q labeo in fi ibi tame etc Item q se
titur ab aliquo vel in mente alicuius
sive ipius geritur p verba declaratur
et ideo dicit lex non arbitror quemq
dicere q non sentit Item nemo est ex
timandus dicere q mete no agita
verit ut in dca l q labeo § idem tubero
Sicut certarum psonarum vehemens opi
natio pcedit ex aliquarum certarum
psonarum recitatione ut colligitur
et notatur ff de aqua plu ar l i § su
ma § idem labeo aut cum queritur etc
¶ Item ideo dixi no tamen habent pro
certo et vero manifesto quia illud
diceretur sciri vere Item q sup eo qs
falli non possit ut dicitur de pondera
tione ad que cum orta fuerit dubita
tio de qualitate solidorum debet recur
ri ut contetionem illam dirimat q
pro sua fide et industria nec fallit
nec falli potest ut C de ponderatori
bus et aur illato l fi Fama vero sive
opinio et extimatio publica sup incerto
procedit Et ideo aliquando dicitur
cois error ut s no Error vero dici
tur qn aliud est et aliud creditur ut
pbatur ff de iurisdic omn iudi l si p
errorem ff de iudic l ii in pri Item
licet dixerim q fama publica et opi
nio publica et extimatio publica sit
idem tamen in aliquo differunt q fa
ma non potest esse nisi publica Est enim
sup eo quod ab omnibus vel maiori p
te sentitur ut supra pbatum est et infra
tangetur Et ideo dum lex loquitur de fa
ma non curavit dicere publica Sed
opinio et extimatio potest esse publi
ca et sic intelliguntur l ad h s all

Item potest esse non publica utputa unius
duorum vel trium vel plurium et de tali opio
ne et extimatione que non est publica
legitur ff de here l i § fi et l ij § fi et
de donato l i in pri ff de interroga act
l de etate § si cum et in simili dico C de
iur iur ca l ij § obseruari

Sequitur videre unde dicatur
fama et licet per legem aliquid
determinatum non sit unde dicatur
magistraliter Tamen dici potest
quod fama dicitur a mentis fide ex eo scilicet
quod in mente sua omnes vel maior pars
sentiunt et illud voce declarant sive ex
primunt ipsa fama procedit et sic fa interpre
tatur fides et ma interpretatur mentis
ut sic dicatur fama fides vel dicitur
fama a sono magno et sic fa interpre
tatur sonus et ma interpretatur magnus
ut sic dicatur fama sonus magnus procedit
dit enim fama ab eo quod communiter dicitur et
sentitur ab omnibus vel maiori parte
ut est ne est Sic dicitur suffragium pa
trocinium quod prestat advocatus et dicitur
suffragium sufficiens sonus ut sic di
catur suffragium a suf quod interpretatur
sufficiens et fragium quod interpretatur sonus
Nam fragor dicitur sonus ut no C de
suffra in Rub oportet enim advocatos
in patrocinando sonus emittere sive
facere cum ipsi dicantur postulare Et
postulare est desiderium etc ff de postu
l i § postulare ut sit in utroque vocabu
lo scilicet in fama et in suffragio nomen
sit consequens rei In insti de donac §
est et aliud et C de epis et cle l decer
nimus

Sequitur Tertio loco vide
re per quot testes probetur
fama et quidem probatur per duos
testes quod ubi numerus testium
etc ff de testibus l ubi numerus
nisi iudici constet de fama dico quod sit
nota sibi ut notoria nam cum quod est notum
iudici ut notorium iudicabit secundum mo. et
dicitur notorium quod nulla tergiversatione
celari potest nec est necesse quod probetur iudici no
torium est ex quo sibi notorium est ut ff qui
satisda cogatur l si vero § qui pro rei qua
litate ibi evidentissime locuplete etc et
ff de ac emp et vendi l emptore in simili
dico ibi quod manifestum etc et in unaquaque
predicturum contra no

Quarto loco restat videre qua
liter probetur eandem probatur
dum testes deponunt saltem
maiorem partem populi alicuius
civitatis Castri vel ville vici vel contra
te ita sentire de tali facto et sic no in

dicto § at numerus etc de testi Sed raro vel nunquam
nunquam vidi dicta aliquorum testium qui
sic deponerent super fama Unde dico quod pro
recta intentione sive capitulo continente
quod de tali facto est publica vox et fama
vel quod de tali facto consentit publica vox
et fama ut colligitur in dicto § at numerus
Si queratur a teste quomodo scis debet Res
pondere quia ita sentit maior pars
populi Civitatis Castri ville vici vel cont
te hec igitur verba potius sunt ad red
dendam rationem super fama quam ad deponendum
de fama et si talis ratio reddatur a tes
te valebit dictum ipsius Idem si dicat
quod audivi a maiori parte hominum Civitatis
ville castri vici vel contrate quia si au
divit ergo illi dixerunt si dixerunt gesse
tuerunt ff de suplec le l labeo Si dicat
testis nescio vel si dicat quod hoc audivi
a tali et tali vel a x vel xx hominibus dictum
ipsius non valet aliquid ff de testi l iij
Unde sapientes tabelliones querunt a
teste deponente super fama quid est fama
Item quot testes faciunt famam Item
unde habuit originem fama de qua de
ponit Sed nunquid de origine fame est
querendum l determinatum non est tamen
arguitur quod sic quod dicitur in l eam et originem
spectari debere ff de dolo l quod quod in principio
dicto et quod alibi dicit lex initium fore
spectandum ff depositi l i § si servus ff
pro so l si id quod § si filius et enim hoc
ad indagandam veritatem eius de quo
agitur Iudex vero modis omnibus quibus
potest veritatem invenire debet C de
eden l is apud quem Item de origine
fame inquirenda optime probatur C
de offi re pu l iustissimos l nam si
non etc Sed quid si respondeat testis in
terrogatus de origine fame nescio
unde habuit originem puto quod bene res
pondeat si nesciebat de origine fame
quia potest esse fama antiquissima
et super antiquissimo facto Idem tamen si
sit fama super novo quia potest scire
testis maiorem partem populi sic senti
re et tamen nichil novit de origine ip
sius Quid si respondeat quod originem
habuit a tali qui hoc primo cepit dicere
responsio quod talis Responsio videtur annichilare dic
tum ipsius cum primitus deposuisset de fa
ma Nam si ex dicto unius vel duorum vel
etiam plurium aliquid dicatur vel creditur
ab aliis de Civitate castro villa vico vel
contrata potius dicetur testimonium
de credulitate vel auditu alieno quod testi
monium reprobatur a iure licet de credulitate
recipiatur in causa ut probatur et no C
de testi l testium vel dicetur ex hoc ori
ri rumor quidam et non fama qui ru
mor reprobatur a iure nec ei fides habetur
ff de heredi insti l si vel dicetur ex hoc

onn voces clientat que reprobantur a iu
re ut dicta l iustissimos Si vero videat
testis originem habuit fama ab ipso facto
de quo agitur vel de quo est fama pu
to hanc responsione optima esse Nam fac
tum potest esse hominibus incertum et tamen
sentiunt ita fuisse ut asseritur

Superest videre de quinto sive
de ultimo vz quid operetur fama
probata vel quid sit effectus ipsius
Equidem fama probata aliquid
operatur et habet effectum ut valeat con
tractus celebratus cum aliquo ut sit co
dempnari possit exceptione cessante que alias
si non probaretur illa fama locum haberet
utputa si mutuo filio familias de quo
fama est quod sit paterfa. Nam si pecuni
am repetam ab eo et ipse macedon. exc.
opponat et ego probem famam esse vel fuis
se tempore dati mutui quod erat paterfa.
cessabit exceptio supradicta et condempna
bitur cum effectu ut dicta l. iij ad mac.
et sic intelligitur C ad macedo. l. ij Item
operatur circa quasi contractum Nam si fue
ro in iudicio cum filio fam. sine consen
su patris cum esset fama quod dictus fili
us fam. esset paterfa. tenebit iudicium quia
in iudicio quasi contrahitur ff de pe
cul. l. iij § idem scribit Sed si non fuis
set dicta fama nec probaretur nec ista
tiam iudicij nec sententia valeret regulariter
C de bo. que li. l. cum non solum in prin. in
versi. nititas etc. Sic operatur circa iudicium
quod valet iudicium sententia et arbitrium et
instrumenta et acta omnia cause alicuius ut si
de iudice vel arbitro vel tabellione erat
fama quod esset liber et erat servus ut
C de sen. et interloc. omnium iudic. l. si arbi
ter et ff de offi. pre. l. barbarius Et li
cet non loquantur de tabellione ille
leges Idem tamen debet intelligi ar
dictarum legum Nam de similibus ad si
milia procedendum est ut probant multa
iura Sed at si non esset dicta fama
ut probaretur non teneret instantia
Nam servus non potest esse iudex arbi
ter vel tabellio ut ff de iudi. l. cum pretor
§ non autem omnes ff de arbi. l. pedius §
in servum C de tabul. l. generali in prin. Sic
operatur dicta fama quod valeat testamen
tum factum coram vij testibus inter quos
unus erat servus de quo erat fama quod
erat liber ut in dicta l. i C de testib. Sed
alias dictum testamentum non valeret quia servum non
potest adhiberi testes in confectione testa
menti insti. de testib. § testes Sed in omnibus
casibus fama probata reddit id de quo
agitur validum ut supra probatur etc. Sed
quid operabitur fama probata cum agi
tur ex contractu et petitur aliquid ex
commissione et probat fama etc quod is a quo
petitur illud commiserit Sed quid si
agitur rei vendicatione vel simili ac
tione et probat fama esse quod res petita
sit petentis vel agitur similiter ex quo
cumque causa et actoris intentio probatur per
famam nec probatur aliquid aliud vz non
sufficiat sola fama probata quia fama co
sentiens confirmat rei de qua queritur
fidem ut legitur in dicto § at nunc ff de
testi. in l. dicitur fam. consentiens etc. Igitur
oportet quod preter famam sit aliud quod fa
ciat pro actore quod a fama confirmari
dicatur quia si non sit aliud preter famam
quod faciat pro actore quod a fama confirma
ri dicatur iam non esset quod confirmare
tur a fama Respondetur et dicitur in ap.
ordi. quod fama dicitur confirmare non
quia per se sufficiat absque alia probatione
Sed respectu assertionis partis quam asser
tionem fama confirmat et ita suffi
cit pro se absque alia probatione et alle
gat dominus ac. ff de fundo instruct. et
instru. legu. l. cum delamionis § asina
et dicta l. i C de testa. et dicto § testes
insti. de te. et C ne de statu defun. l.
si mater et scripsit et in app. ordi. posito
in dicto § at nunc secundum Jo. qui Jo. posuerit
et scripserit Sed Jo. excuso quod non dixerit
nec scripserit predicta ymo totum dixit con
trarium quod fama sola non probat in casibus
supradictis et hoc puto ipsam veritatem
quod fama probata in casibus supradictis
non probat illud cum petitur ex contrac
tibus probari debet per testes qui de veri
tate et scientia sua testimonium perhibeant
C de testi. l. testium et ibi no. Item cum
quid petitur ratione dominij vel quasi vel ex
causa simili a parte debet probari actoris
intentio ff de rei ven. l. in rem C de pro
bat. l. cum res cum actor quod asseverat de
bet probare ei enim incubit honus proban
di qui dicit C de probat. l. actor ff de pro
bat. l. ij Non obstat dictus § alius nunc quia
verum est quod consentiens fama confirmat
fidem rei de qua queritur quando preter fa
mam sunt alie probationes que siquidem
sunt plene et sufficientes per se probant
sine fama et nihilominus confirmat fa
ma Idem si non erant plene et suffi
cientes quia non erant testes omni excep
tione maiores quod esse debet ut ff de tes
ti. l. iij et l. ij Si preter dictam illorum testium
qui deposuerunt super facto de quo agitur
sic per alios testes fama probata illa fa
ma confirmabit dicta illorum testium et
reddant ea valida ut dicatur actoris
intentio plene probata et ita non loquitur
ibi de confirmatione assertionis partis ymo
de confirmatione alterius probationis
sic evidenter probatur ex casibus qui po
nuntur in dicto § Primus casus est alie
nus testium Secundus casus est dignitas

et auctoritas Tertius at ueluti consen
tiens fama confirmat &c. Vnde in primo
casu multitudo testium est additamentum
quoddam ad probatione facienda per testes que
non fieret nisi esset multitudo ipsorum qua
non erant omni exceptione maiores et
sic confirmat probationem faciendam per eos
In 2o casu dignitas testium operatur quod ple
nam faciant probationem quam non face
rent alias cum non essent omni exceptione ma
iores vel quia erant amici producentis vel
simili ratione Et sic dignitas testium sup
plet quod alias deficit et confirmat probationem
faciendam per eos In 3o casu in quo loquitur
de fama loquitur additamento quod fit per
aliam probatione et de confirmatione al
terius probationis non de confirmatione as
sertionis partis ut s. no. nam vno ca
sus determinat alium et dat intelligere
in quo casu loquitur sicut vna scriptura
determinat et declarat ff de testi. l. he
redes palam § sed si notam ff de leg.
primo l. sed si fuius plurium in fi. No. ob
§. asinaz in l. colligitur in fi. quod vulgi
opinio est spectanda quia illud est verum
in significatione vocabulorum ut ff de su
pell. lega. l. quod labeo Non ob. lex prima
C de testis et § testes in insti. de testis quia
l. non erat fama super eo de quo agebatur
esset factum vel non esset factum quia
constabat factum sed erat fama alias circa
personam testis adhibiti in confectione tes
tamenti quod talis debet haberi qualis
communi opinione et fama putabitur esse
tempore confectionis testi. ne testim. retrac
tetur fauent enim iura ultimis volu
tatibus ut probant infinita iura Non
ob. l. si mater quia ibi fama probata non
probat principale de quo agitur sed induc
presumptionem alias presumptione ad tuendum
statum defuncte et filiorum quod si mater
communi opinione siue fama uixit ante mor
te ut libera per quinquenium amodo non
potest quis mouere questione de statu
defuncte vel filiorum et est ibi speciale
fauore libertatis vnde et contra pupil
lum et contra rem publicam inducitur
ibi presumptio Sola ergo fama non probat
nisi fama coherreat nature quod forma non
sit illud de quo est fama ut solet dici
de morte Bulgari cuius hereditas peti
tur per aliquem qui B. decessit iam sunt
centum anni quo casu sola fama probat
et sic sentit Jo. in illo § aliud nisi Sz
non multas gratias eidem referre de
bemus de hoc p. l. ut inter diuinum C de
sacro sanc. eccle. Nam presumptione iuris
non viuit homo vltra centum annos
cum statur nisi contrarium probetur Vnde licet
non esset fama Bul. esse mortuum hoc tamen
ipso quod probatur etas ipsius Bul. et inue
nitur etatem Bul. excessisse centum
annorum num probaretur et more Bul. et
sic ipsius heredes peti posset arg. de c. l. et
ff de usuf. l. an vsufructus l. hereditas ff
ad l. falc. Item sola fama probata in
modicis questionibus pecuniarijs siue ciui
libus facit deferri iuramentum illi pro
quo facit fama probata p. l. in bone fi
dei C de re. cre. et iur. iur. Et sic no. in
dec. § at inus i ap. oz. ac non tamen
per hoc sentio quod fama obtineat medie
tatem plene probationis ut infra dicam
Item quid operabitur fama probata in malleficijs
utputa accusatur quis de malefficio ho
micidio vel alio crimine accusator non
probat aliud nisi famam et vocem publicam
esse quod accusatus illud malefficium commisit de
quo accusatus est numquid ex tali probatio
ne erit condempnandus certe sic Si verum
est quod sola fama probata probet illud de quo
agitur ut quidam dicere voluerunt sic
scriptum est in appa. oz. ut s. no. illa tamen
summa non est vera ut s. no. Vnde si non
sit alia probatio preter famam absolui de
bet accusatus Nam accusatore non pro
bante reus absoluitur C de edendo l.
qui accusare Nam in criminalibus proba
tiones esse debent luce clariores C de
proba. l. sciant C de penis l. qui summam Quid
ergo operabitur fama probata in malleficijs
Rx. confirmabit alias probationes aliorum
testium qui non sunt omni exceptione maiores
ut dixi s. in causibus ciuilibus Vnde etiam
hoc ibi dicta hic repetita intelligantur
Sed numquid operabitur ita quod torqueri pos
sit talis accusatus secundum iura communia Nam
ad veritatem malleficij inueniendam torqueri
potest accusatus ut colligitur l. q. summam
C de penis et probatur C de questionibus l. cu
conditionaliter in fi. et l. milites ibi in
uestigandis veritatis &c. ff de questionibus l. i.
in prin. et § diuus et in alio § diuus
et in alijs sumtis precedentibus tamen indicijs
a questionibus tamen incoandis non est si non p
cedant indicia siue argumenta ut in
dicta l. milites in § oportet C ad l. cor.
fal. l. milites ff de questionibus l. i. in prin. et
l. vnius § in ea cum si et videtur quod sic
quia affirmat fidem rei de qua agitur
Sed hoc verum non puto secundum iura communia
Nam fama probata inducit indicium ad
alias probationes uallandas ut s. probaui
ex indicio vero non proceditur secundum iura
communia ad questiones sed ex indicijs Vnde si preter
famam esset aliquod indicium contra ac
cusatum utputa dictum vnius testis quod quidem
facit indicium ut par. l. theopopus sic
enim duo faciunt plenam probationem ergo
vnus testis facit semiplenam nam iuris quod
obseruatur in toto quo ad totum seruatur
in parte quo ad partem ff de rei ven. l. q.
de dota ff de vsibus l. qui quantum sit vel
si constaret accusatum esse inimicum

accusatoris illa inimicitia induceret
inditiu siue adminiculu maleficij ab
eo commissi Nam de inimico lex psumit
malu ff de qonibus l i § pterea et
ideo non cogitur accusator legationez
suscipe ad amicu accusati qi amicus
accusati incipiat esse inimicus accusa
toris ff de legationibus l sciendu § si
accator Et eadem rone aliqui repellit
inimicus a testimonio phibendo con
inimicuz vel si recipiatur saluu e ius
opponendi contra dictu ipius rone ini
micicie ut in aut de testi § si vero et ad
hoc ff de testi l committendo Nam tal' iac
tatio inducit inditiu q maleficiuz pos
tea comisit si talis sit psona de qua sit
verisimile q tale maleficiu ppetraret
ar C cq me causa l metuz ff ex qui ca
maiores i integr resti l ij et iij Ide si
uisus est accusatus fugere de loco ma
leficij tempe maleficij ab eo commissi
Nam fuga eius faceret inditiu Vnde
dicitur fuga accusat fugiente et reu
facit in aut de testi § si vero quidam

Item si al maleficiu ppetrasse i psoa
illius qui dicitur offensus uel etiaz
alterius q qui fuit malus semel et
nuc psumitur malus ff de accu l si
cu § hysdem criminibus Idem si
forte aliud inditiu q quilibet circo
sus lector poterit de facili ppende
scdm facti veritatem tuc in omnibus
supradictis casibus existente alio in
ditio preter famā pbataz ad torme
ta posset pcedi non at Est enim a
iudicibus et potestatibus ualde con
siderandum qua mature et poderose
loquitur lex cu3 dicit de inditijs ex
quibus pceditur ad tormenta et io
dixi scdm iura coia siue romana quia
qn lex municipalis determinat qn sit
ad tormenta procedenduz per ptate
uel iudice scdm illā municipale legez
est pcedendum et no alit Vnde Ciuitas
bonon habet lege municipale q nullus
ponatur ad tortolum nisi in ctis casi
bus determinatis in ea et subicitur in
eadem l municipali quibus casibus
possit quis ad tortoluz poni si con
accusatiz sint violentes psuptioes
de quibus violentis psuptionibus i
dicam Item ideo dixi scdm iura coia si
ue romana q quado potestas habet
arbitriu etiaz si non essent inditia
plura sed vnu tantu posset ad tormen
ta pcedere Quia dare arbitriu ptati
nichil aliud est qz dicere q bona fi
de pcedat ut sibi placuerit et sibi sua
conscientia dictauerit Nam arbitriu
supradictu potestati siue iudici dat
largas habenas et huius arbitrij it
ptatio Item qd possit facere potestas

uel iudex ex tali arbitrio sibi dato po
tius capitur ex consuetudine terraz
qz ex iure Nam p leges oia debent
potestates et iudices scdm lege facere
Et ideo dicit Imperator oia scdm legem
agi uolentes et ut i aut in ciuili no
so sac in pri Vnde cu3 dicitur arbitriuz
potestati non dicit aliquis ad boni
viri arbitriuz reducendu3 arbitrium
potestatis uel condepnat ab eo facte
Aliud em est pmates compromittere i
arbitros quo casu iniquu arbitriu ipi
us debet reduci ad arbitriu boni viri
ut ff p socio l si societate mecu cu3
iij° se l. aliud est p l municipat uel
reformat ppli siue decurionum dari
arbitriuz potestati quo casu habet p
arbitriu potestas q dixi Caueat tamen
sibi potates et iudices ne ptextu ar
bitrij pcedant ad tormenta sine ali
quo inditio quia saltem vnu debet
habere inditiuz p q moueatur aius
ipoiuz q accusatus sit culpabilis ma
leficij de quo accusatur Item licet in
pcedendo eidem maleficio cognoscen
do possit obmittere ordinez et solep
nitate uir ex consuetudinaria et coi i
terptatione arbitrij non tamen possunt
prorsus uel debent obmittere

Iterz et cu
ad sniaz puenerit caueant ne ratione
arbitrij condempnent ex sola consciencia
uel ex sola fama uel ex dicto tantu vni
us testis Sed si inuenitur pbatum
maleficiu tunc condempnetur Idem si no
sit oio pbatu sed ad pbatione plena
modicuz deficiat forte rone testiu q
non sunt oi exceptione maiores nisi
et tunc condempnetur secure p arbitriu
q habent si tamen eorz consciencia et
aius cum pbationibus concurrat tenet
em potestas qui habet arbitriu de dolo
et lata culpa iudicio meo sicut depo
sitarius ff depositi l q nerua

Sed
quid si maleficiu est probatu p vnu
testez oi exceptione maiorem Ite per
famaz et vocem publica nunqd condemp
nare poterit potestas Rndeo q non scdm
Iura romana et coia Nam fama pba
ta habet confirmare pbata ut in dco
§ at nisi et sic non habet pbare ex ar
bitrio tamen q habet ptas bonon pote
rit condempnare et bona fide videtur pcede
re si condempnet nec tamen ppter hoc i
telligo pbatum plene q famaz non
puto facere dimidiaz pbationis plene
ex eo q officiuz fame videtur esse tm
in confirmando pbata ut i dco § alius
nus Patet ergo ex pdictis pbatione
fame et in pecuniarijs siue ciuilibus
qonibus et in criminalibus vendicare
sibi locuz hoc manifestissime pbat dco
§ alius nus ubi fit mentio de fama

consentienti Nam illa lex loquitur in alijs
locis in criminalibus Item in fine leg.
in ciuilibus Item lex prima dicti tituli lo
quitur in utrisque

Uiso de fama sequitur vide
re de inditio Et primo quid
sit inditium Secundo vnde dica
tur Tertio ex quibus indi
tium habeatur Quarto quid
sit effectus inditij Et quidem aliquando
inditium ponitur pro demonstratione que ho
homini facit sicut est quando mercede tibi
data indicas michi i. demonstras et dicis
furem rerum mearum uel fugitiuum meum
ut legitur ff. de p. script. verbis l. solet tre
aliquando dicitur inditia plena proba
ta testium sic accipitur ff. de rei vendi
l. inditia sed in illis inditijs non cura
mus Aliquando dicitur inditium signum
alicuius maleficij commissi uel alterius
rei de qua agitur ut colligitur ex l.
tractatibus de inditijs que super alle
gatur ¶ Sequitur videre Unde dicatur
inditium Equidem inditium dicitur ab in
dicando ut probatur dicta l. solent Ex quibus
habetur inditium certe ex hijs que no
tantur in precedentibus notando de indito
quod debet esse cum fama ut ex fama proba
ta possit ad tormenta procedi ¶ Quid
sit effectus inditij certe ipsius effectus
est ut moueat animum iudicis ad crede
dum accusatum de maleficio maleficium
commisisse Et si plura sunt inditia propter
illa poterit accusatus torqueri ut dicitur
dicte l. alleg. que de inditijs tractant
Ista autem inditia aut sunt ad probationem
indubitata aut sunt dubitata Primo
casu quando sunt ad probationem inditia indu
bitata tunc ex eis proceditur ad sententiam
condempnatoriam sed ubi erit exemplum
de inditijs indubitatis certe exempli
causa solet ita dici Est camera habens
vnum aditum et exitum et non plures de
dicta camera exit siue egreditur ali
quis pallidus cum gladio sanguino
lento in manibus statim inuenitur in
dicta camera homo occisus gladio
ista certe sunt inditia ad probationem
maleficij indubitata sic debet intelli
gi l. sciat C. de probationibus Nam palli
ditas siue trepidatio est vnum inditium
contra ipsum arg. ff. de sponsalibus l. de mi
nore § plus delatio gladij est aliud in
ditium Nam de portantibus arma lex
presumit omne malum ut probatur in
auth. de armis in pluribus locis et C.
ut armorum vsus l. i. Item quod gladius
erat sanguinolentus erat aliud inditium
homine enim occiso gladio solet gladius
esse sanguinolentus ex qualitate fac
ti sic alias accipitur coniectura ff. de
dona. int. vi. et vx. l. vnum cum sius sy

Raro tamen inueniuntur talia inditia
¶ Item subiciamus alia exempla de inditijs
ad probationem indubitatis que de facto
possunt de facili euenire Ecce occiditur
titius in aliqua vinea uel fundo accu
satur seius quod dictum titium occiderit Nul
li testes deponunt quod seius occiderit eum
sed probatur hoc vz. quod seius erat in
imicus titij Item deponunt testes quod
uiderunt seium aduenientem cum gladio
contra titium Item probatur per testes quod
seius aufugit tempore dicti malefi
cij de loco in quo factum fuit dictum
maleficium Item probatur quod vox et fa
ma publica est quod dictus seius occi
derit dictum titium Ista certe omnia iuc
ta simul et si singula per se non suf
ficiant uel duo ex eis quia tamen sunt
quatuor quolibet quorum indicat dictum
seium predictum maleficium commisisse ibi
dem probant dictum seium occidisse dictum
titium sic intelligo dictam l. sciat et dictum
§ alius numerus in fi. et ibi no. Item aliud
exemplum accusatur aliquis puta seius
quod titium fecit occidi non sunt testes qui
hoc dicant sed probatur hoc contra seium vz.
quod erat inimicus titij Item quod tempore
dicti maleficij perpetrati dictus Seius
erat prope locum maleficij Item quod dictus
seius perpetrato maleficio seu homicidio
receptauit dictum homicidam Item quod
homicida erat domesticus et familia
ris Seij Item quod fama publica est quod Seius
fecit titium occidi Item quod Seius alias
iactauerat se quod faceret titium occidi
et est homo de quo sit verisimile quod hoc
facere et fieri facere posset Item quod olim
alique offense facte fuerunt inter pre
dictos titium et Seium certe satis vide
tur facere inditia indubitata quod ille
Seius fecerit occidi predictum titium et
sic potest intelligi predicte glo.

Sequitur uidere de argumen
to et presumptione predicta ve
ro duo dico idem esse quod indi
tia ex quibus proceditur ad
tormenta Unde argumen
ta dicuntur inditia sicut colligitur C.
de fal. l. ubi in prin. et dicta l. milites l.
sed argumentis etc. et dicta l. vnius §
in ea Item presumptio et suspitio sunt
idem et sunt sic inditium ex presumptione
vero uel suspitione quis dampnandus
non est ff. de penis l. absentem in prin.
et ff. de minor. l. iij circa prin. et § sed
si ei probaretur fallit tamen C. de ad
ult. l. si adulterium et in auth. ut lice
at matri et auie § hijs illud ¶ Pre
sumptionum multa sunt genera que non
prosequor que no. ff. quod met. ca. l. non est
verisimile ex. de spon. c. is qui Et quod
dixi presumptionem et suspitionem esse

idem intelligo de psuptione et suspi
tione qua habet iudex ut iudex contra
accusatum et de tali suspitione loquitur
lex ff de penis l absentem et ibi dic glo
ne que ex psuptione no dapnari Et ita
sentit q suspitio sit psumptio Item de
tali suspitione loquitur lex ff de qoni
bus l i ita pri ibi cu suspectus ec et i
§ primo l et in scdo dco Est autem et ho
minis suspitio de qua loquitur ff de ac
qre poss l clam possidere in pri ff de
cdi ob cam da l cum finius que qdem
hois suspitio non est illud inditium
de quo h no Scio tame q ytalici utu
tur hoc vocabulo quia dicut q est p
sumptio violenta Unde dicit lex muni
cipalis bonon q nullus ponatur ad to
dolum nisi in certis casibus in quibus
potest quis poni ad tondolum sive ad
tormenta si sut contra ipm violete
psuptiones Que ergo dicuntur viole
te psuptiones Rº magna indicia que
sut minus inditiis indubitatis et plo
inditiis simplicibus ex quibus pcedi
tur ad tormenta ut dictum unius tes
tis cum fama publica vel dicemus pre
suptiones violentas indicia ex quibus
pceditur ad tormenta Nam et illa di
cuntur manifesta argumeta Deo gras
Amen

Explicit Tractatus de fama et indi
tiis qpositus p dnm Thomã de pip
ato de Bononia

Tractatus qmissarior

In xpi nomine Amen Incipit Tracta
tus qmissarior et seu fideiqmiss a dno
Iacobo de Arena copilatus

QVIA COMMISSA
riorum freques et utilis est
Tractatus Ideo de hiis hoc
ordine censeo fore tractã
dum vz ut primo videamus Unde dicatur
qmissarius Scdo quis possit ordinari
Tercio quis ordinare Quarto q sit eius
officium in pri° quod i medio qd i fine

Commissarius aut dicit qnã
liter quilibet cui aliqd geren
dum qmittitur ut ex ipius no
minis ethimologia itelligere
licet ut ar C de offi psi l i in fi ff de
bo da l divus C de epi et cle l decerni
mus C de defen civitã l i in aut de de
fenso civi i pri in isti de tutel ita pri
i insti de donac § est et aliud i vsu at
loquedi qmissariu spalr appellamus
et itelligimus eum in cuius fide maxime
pie relictor dispositio seu distributio
qmittitur q usus loquendi imutãdus
est ut ff de verbo si annulus et ff de
fundo instructo cum delamois § asinam
ff de leg iiº non aliter pot aut et execu
tor ultime volutatis appellari ut ap
pellatur ex de testib c cum nobis

Quis possit ordinari Rubrica

Ordinari potest quilibet qui no
potest a iure coi repelli quippe
oia intelliguntur de iure cuiqz
concessa nisi repiantur phibita
ut ff ex qui ca ma l nec no § q eis ff
de pc mutuis ff de testi l i C de religi
statuas et de iure dotis nulla lege Su
per hiis potest queri nunquid finius pot
esse qmissarius et videtur q sic q lex i
distincte dicit q is debet disponere et dis
tribuere qui electus fuerit a testatore
ut C de epi et cle nulli § et siquidem
et ar ff de ali et ci l pecime § diversa
et ar in aut ut liceat ma et avie § i
Cum gº l pdita sit indistincte idistincte
erit intelligenda ut ff de offi psi l iii
ff q me ca l metu § animadvertendum ff
q infiri ca l iiii ff de public l de pcio
C de hrd vel act ven l fi ff qui et a q
ma no fi l pspexit Item quia legatum
ad pias causas relictum in facto et no
in iure consistit et ideo videtur in finium
cadere posse ut C de capi dimi l fi ff de
ali et ci le l finius insti de sti finio § sed
cum factus ff de qdi et demo qui hrdi
ff de verbo obli l stipº ista § hii Item
cum talis dispositio seu distributio sit
in pietate consistens non debet esse i
ea psonarum exceptio ut ar in aut